

Ekologické zemědělství a biopotraviny
Otázky a odpovědi pro ekoporadny

BiOspotřebitel.cz

OBSAH

Ekologické zemědělství

Úvodní informace

Kdy a proč vzniklo ekologické zemědělství?	4
Jaké jsou hlavní přínosy ekologického zemědělství?	4
Kolik je u nás ekologických zemědělců? Existuje jejich adresář?	5
Kde může zájemce najít podrobné informace o ekologickém zemědělství?	6

Rozdíly mezi ekologickým a konvenčním zemědělstvím

Jaké jsou hlavní rozdíly mezi ekologickým a konvenčním zemědělstvím?	6
Je pravda, že má ekologické zemědělství nižší výnosy?	7
Co je ekologické a co biodynamické zemědělství?	8

Rostlinná bioprodukce

Jak se mohou v ekologickém zemědělství chránit rostliny před škůdci a plevelem?	9
Čím hnojí ekologičtí zemědělci?	...10
Co dělají ekofarmáři proti kontaminacím z okolního prostředí?	...11

Zvířata v ekologických chovech

Jak se liší ekologické chovy zvířat od těch běžných, konvenčních?	...12
Jaký je rozdíl mezi klecovým chovem, chovem na podestýlce a ekologickým chovem slepic?	...12
Existují v ekologickém zemědělství pravidla pro humánní zacházení se zvířaty během převozu na jatka a během samotného porážení?	...13
Smí se zvířatům v ekochovech podávat antibiotika?	...13

Kontrola v ekologickém zemědělství

Kdo kontroluje, zda ekofarmáři hospodaří opravdu ekologicky?	...14
Je možné poznat, když ekofarmář tajně používá chemické postřiky?	...15
Je možné přijít o certifikaci BIO, popřípadě ji znovu získat?	...16

Jak začít s ekologickým hospodařením

Jak má postupovat nový zájemce o podnikání v ekologickém zemědělství?	...16
Co je to přechodné období? Jak dlouho trvá?	...17

Biopotraviny

Značení biopotravin	...18
Jak poznám biopotravinu? Existuje jednotná značka pro Evropskou unii?	...18
Co musí splňovat potravinářský výrobek, aby dosáhl na značku BIO?	...18
Na jakých potravinách se smí uvádět slova BIO a EKO?	...19
Čím se liší značky BIO, KLASA a FAIR TRADE? Co znamená značka PRO-BIO?	...19
Jsou „bio“ značky obchodních řetězců (např. Albert Bio) spolehlivé? Není to jen reklamní trik?	...21
Co znamená, když je na výrobku uvedeno „přírodní produkt“?	...21
Rozdíly mezi konvenčními a biopotravinami	...22
Jaké jsou hlavní rozdíly mezi biopotravinami a konvenční produkcí?	...22
Co je ekologičtější – koupit biovýrobek z dovozu, nebo obyčejný (nebio) z ČR?	...22
Kontrola biopotravin	...23
Kontroluje někdo kromě ekologických zemědělců také zpracovatele a prodejce biopotravin?	...23
Existuje záruka, že biopotraviny například z Číny nebo z Turecka budou zkontrolovány stejně jako ty české?	...23
Kvalita biopotravin a vliv na lidské zdraví	...24
Jsou biopotraviny zdravější než konvenční potraviny?	...24
Používají se při výrobě biopotravin „éčka“?	...25
Mohu mít jistotu, že biopotraviny jsou skutečně zcela bez chemie?	...25
Jaký je obsah dusičnanů v biozelenině?	...26
Je pravda, že biozelenina obsahuje více plísní?	...26
Mohou biopotraviny obsahovat GMO (geneticky modifikované organismy)?	...26
Kde seženu biopotraviny?	...27
Kde najdu kontakty na prodejce biopotravin?	...27
Je možné nakoupit biopotraviny přímo od farmářů?	...28
Za jakých podmínek lze prodávat zemědělské produkty přímo „ze dvora“?	...28
Co jsou to biobedýnky a biokluby?	...29
Je možné zajistit v zimě čerstvou zeleninu vypěstovanou na českých ekologických farmách?	...29
Cena biopotravin	...30
Proč jsou bioprodukty dražší než běžné potraviny?	...30

Nepotravinové bioprodukty

Existuje v České republice značení pro přírodní nebo biokosmetické produkty?	...31
Je možné v ČR sehnat biotextil?	...31
V čem se biotextil liší od běžného?	...32

Kdy a proč vzniklo ekologické zemědělství?

O alternativách v současnosti převládajících způsobů hospodaření začali lidé uvažovat již v prvních desetiletích 20. století, kdy byly zaznamenány první údaje o negativních dopadech chemické a technické intenzifikace zemědělství. Problémy přišly s prudkým rozvojem biochemie, rozšířením, a tedy zlevněním výroby dusíkatých hnojiv, a s rozvojem technologie, zejména traktorů. Již v té době byl zaznamenáván zvýšený výskyt chorob, škůdců a snížená kvalita potravin. Docházelo ke zprůmyslnění výroby potravin i ke změně výživových zvyklostí.

Právě to byly důvody, které vedly k diskusím o stávajícím systému zemědělství a k promýšlení alternativ. Ekologické zemědělství vznikalo téměř souběžně v Indii a střední Evropě a jeho vznik je spojen se jmény britského botanika sira Alberta Howarda, který pracoval v bengálské Puse, a se jménem Rudolfa Steinera, zakladatele systému biodynamického zemědělství, které bylo pravděpodobně prvním uceleným systémem ekologického zemědělství vůbec.

Technologický rozvoj po druhé světové válce pak ještě výrazněji posunul možnosti využití umělých hnojiv a pesticidů a způsobil výraznou industrializaci zemědělství. Negativní dopady průmyslového zemědělství se rapidně zvyšovaly, což vyvolalo silnou odezvu. Stále více farmářů se začalo spontánně vracet k tradičním způsobům hospodaření a v 70. letech se dostalo „ekologickému zemědělství“ v západních zemích postupně konsensuálního i legislativního ukotvení.

U nás se začaly první nesmělé pokusy objevovat již v 80. letech, avšak skutečný rozvoj ekologického zemědělství byl umožněn až po roce 1989 a zejména na přelomu století díky významnému rozvoji státní podpory.

Jaké jsou hlavní přínosy ekologického zemědělství?

Ekologické zemědělství je založeno jednak na využívání spontánních přírodních procesů, využití obnovitelnosti zdrojů, ale také na moderních agrotechnických metodách. Vyznačuje se kladným vztahem a respektem k životnímu prostředí. Neznamená slepý návrat k tradičnímu zemědělství, ale využívá jeho znalostí a zkušeností, které propojuje s nejnovějšími technologickými a vědeckými poznatky.

Ekologicky hospodařící sedláci nepoužívají látky a postupy znečišťující a zatěžující okolní ekosystémy. Omezují vnášení syntetických chemických látek do vody, ovzduší, ale i rostlin a živočichů (včetně člověka). Nevnášejí cizorodé látky do potravního řetězce, neboť půdu hnojí (eko)logicky hnojem hospodářských zvířat, kompostem a zeleným hnojením. Problémy s plevele a škůdci řeší spíše preventivně: střídáním plodin, volbou odolných plodin, vhodným sousedstvím různých druhů, případně mechanicky, např. ručním či strojovým ničením plevelu, vždy se snahou omezovat zbytečné vstupy vyrobených látek do prostředí.

Ekologičtí zemědělci mají za povinnost pečovat o životní pohodu hospodářských zvířat. Každé zvíře v ekologickém chovu musí mít zaručenu dostatečnou, zákonem stanovenou plochu k pobytu, a to jak ve stáji, tak ve venkovním výběhu. Zvířata jsou spolu v přirozeném kontaktu a mají mít možnost uspokojovat své vrozené sociální, etologické i fyziologické potřeby. Zároveň nejsou poháněna (nejčastěji na jatka) elektrickými bičíky či uklidňována trankvilizéry. Zákony zakazují krmit zvířata například masokostní moučkou a krmivo musí z větší části (kvůli dodržení uzavřeného koloběhu) pocházet z ekologického zemědělství, ideálně ze statku, kde zvířata pobývají. I porážka hospodářských zvířat musí splňovat specifické standardy, více viz strana 13.

Kolik je u nás ekologických zemědělců? Existuje jejich adresář?

V roce 2010 překročil počet ekofarmářů v České republice 3000. Ekologické zemědělství je v posledních letech prudce rostoucí odvětví, každý rok přibývají stovky nových farem. Například jen za rok 2009 došlo k téměř čtyřicetiprocentnímu nárůstu.

Ekologicky obdělávané plochy zabírají již přes 10 % veškeré zemědělské půdy v zemi. Na tom mají z velké části zásluhu louky a pastviny v příhraničních horských oblastech, zároveň však rychle přibývá ekologických ploch na orné půdě. Ekologicky hospodaří stále více vinic a v roce 2010 přibýly dokonce první chmelnice.

Aktualizované seznamy všech podnikatelů v ekologickém zemědělství, tedy zemědělců, zpracovatelů i distributorů, naleznete na internetových stránkách Ministerstva zemědělství: www.eagri.cz. Další seznamy jsou k dispozici na webových stránkách nevládních organizací. Stránky PRO-BIO LIGY www.biospotrebitel.cz přinášejí základní přehled ekofarem s jednoduchým vyhledáváním. Vybrané farmy jsou představeny podrobněji, v reportážích. Adresář Hnutí DUHA na stránce www.ceskebiopotraviny.cz poskytuje přehled farem, které prodávají svou produkci přímo, takzvaně ze dvora.

Kde může zájemce najít podrobné informace o ekologickém zemědělství?

Základní informace lze najít v legislativě. Hospodaření v režimu ekologického zemědělství v ČR je upraveno jak národní, tak evropskou legislativou:

- Zákon č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství,
- Nařízení Rady (EHS) 834/2007 o ekologickém zemědělství a Nařízení Komise (EHS) 889/2008,
- a samozřejmě souvisejícími národními vyhláškami a předpisy.

Všechny tyto i všechny další důležité zákony, vyhlášky a předpisy lze najít na internetových stránkách Ministerstva zemědělství www.eagri.cz.

Zájemce o podnikání v ekologickém zemědělství musí nejprve projít vstupní kontrolou, zda může být registrován jako ekologický podnikatel, v takovém případě je třeba obrátit se na jednu ze státěm pověřených kontrolních organizací: ABCERT AG (www.abcert.cz), BIOKONT CZ (www.biokont.cz), KEZ, o.p.s. (www.kez.cz), které provádějí dohled nad dodržováním související legislativy.

Pro podrobnější informace o vstupu do systému ekologického zemědělství lze kontaktovat PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců. Více informací, kontakty a seznam jeho Regionálních center najdete na internetových stránkách www.pro-bio.cz.

Víte, že: za poslední dva roky se počet ekologických farem u nás téměř zdvojnásobil, z 1318 v roce 2007 na 2689 v roce 2009?

ROZDÍLY MEZI EKOLOGICKÝM A KONVENČNÍM ZEMĚDĚLSTVÍM

Jaké jsou hlavní rozdíly mezi ekologickým a konvenčním zemědělstvím?

Podle výsledků celé řady dlouhodobých srovnávacích studií lze v porovnání ekologického a konvenčního systému hospodaření učinit následující závěry.

Ekologické zemědělství (dále EZ) má více pozitivních efektů na ochranu přírodních prvků a na krajinu než zemědělství konvenční. Ekologické hospodaření podporuje vyšší biodiverzitu flóry a fauny na obhospodařovaných plochách a v okolních biotopech. Rovněž je zde vyšší diverzita pěstovaných plodin.

Na ekologicky obhospodařovaných plochách bývá zaznamenán vyšší obsah organické hmoty v půdě, větší oživení a vyšší biologická aktivita. Agroekosystém v EZ bývá více diverzifikován a spolu se způsobem obhospodařování má vyšší potenciál k ochraně půdy před erozí (kterou je ohrožena velká část zemědělských půd v EU).

Ekologický zemědělský systém vykazuje nižší nebo v nejhorším případě stejné množství vyplavovaných dusičnanů ve srovnání s konvenčním zemědělstvím. Srovnávací výzkumy dokazují v průměru až o 50 % nižší vyplavované množství živin na hektar z EZ¹.

Vzhledem k výraznému omezení užití prostředků na ochranu rostlin (pesticidních, fungicidních a dalších přípravků) je v EZ podstatně sníženo riziko kontaminace vodních zdrojů zbytky těchto látek.

Aktuální výzkumy navíc ukazují, že v EZ mohou být až o 50 % na hektar nižší emise oxidů uhlíku. Na ekofarmách je totiž prokazatelně nižší spotřeba energie než v podnicích konvenčních.

1 Pozn. aut.: Nadměrné množství živin, vzniklé splachy dusíku z dusíkatých hnojiv do podzemních a povrchových vod, způsobuje tzv. eutrofizaci, tedy nadměrné nasycení vodního prostředí, které vede k přemnožení vodních organismů, vyčerpání kyslíku a narušení vodního ekosystému a s ním související samočisticí schopnosti vod.

Je pravda, že má ekologické zemědělství nižší výnosy?

Srovnávání výnosů není nikdy zcela vypovídající, neboť výnos se mění v závislosti na řadě faktorů. Roli hrají především typ a kvalita půdy, klimatické podmínky, pěstované odrůdy i osevní postupy.

S velkou mírou zjednodušení lze (na základě výzkumů ze zahraničí) říci, že u rostlinné produkce je hektarový výnos ekologicky hospodařících farem zhruba o 10-30 % nižší. Jak již bylo naznačeno, je ale výrazný rozdíl například mezi jednotlivými roky či plodinami. Podle výzkumu ve státech EU-15 v 90. letech 20. století se výnos ekologického hospodaření u obilnin pohyboval mezi 60-70 % konvenčního hospodaření. U brambor to bylo 40-120 %, u řepy např. 57-112%.

V České republice se v letech 2001-2004 výnosy v ekologickém zemědělství u pšenice pohybovaly v rozmezí 44-61% výnosů konvenčního hospodaření. U brambor to bylo 42-67% a u vinné révy 61-92%.

Na druhou stranu některé studie ukazují, že díky aplikaci metod ekologického zemědělství může zejména v rozvojových zemích docházet k významným nárůstům výnosů. V Brazílii zaznamenali na ekologických farmách výnosy pšenice a kukuřice o 20-250 % vyšší oproti konvenční produkci.

Konkrétnější srovnání jednotlivých plodin v roce 2008 je v níže uvedené tabulce, zpracované podle údajů Ústavu zemědělské ekonomiky a informací a Ministerstva zemědělství.

Srovnání ekologického a konvenčního výnosu vybraných druhů plodin za rok 2008 v ČR

Plodina	Ekologický výnos (t/ha) 2008	Konvenční výnos (t/ha) průměr 2007/08	Rozdíl v %
Pšenice*	3,29	3,96	20,36%
Žito	2,97	4,73	59,26%
Brambory**	17,00	17,76	4,47%
Rajče**	18,07	24,09	33,31%
Mrkev**	18,95	27,08	42,90%
Cibule**	15,55	17,20	10,61%
Hlávkové zelí**	20,59	38,35	86,26%
Celer**	17,70	18,86	6,55%
Jablka	5,76	18,02	212,85%
Hrušky	4,07	5,38	32,19%

* Konvenční výnos je průměrem pšenice jarní a ozimé, ekologický výnos je za pšenici obecnou.

** Konvenční výnos je průměrem výnosů let 2000-2007.

Co je ekologické a co biodynamické zemědělství?

Ekologické zemědělství (EZ) je legislativně upravený moderní způsob hospodaření, který bere ohled na přirozené koloběhy, závislosti a spontánní rytmy přírody. EZ dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují, znečišťují nebo zamořují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce. EZ také zvýšeně dbá na pohodu hospodářských zvířat. Hospodaření podle zásad ekologického zemědělství je upraveno zákonem (v ČR 242/2000 Sb. a EU Nařízení 834/2007), každý, kdo chce označovat své produkty jako výrobky ekologického zemědělství, se musí těmito předpisy řídit a jejich nedodržení je penalizováno.

Biologicko-dynamické zemědělství je zjednodušeně řečeno jednou z větví ekologického zemědělství, splňuje legislativní požadavky na EZ a jeho produkty lze označovat jako biopotraviny. Na první pohled se však liší používáním speciálních preparátů a použitím homeopatických opatření pro regulaci škůdců a chorob rostlin, v některých případech také hospodařením dle kosmických rytmů.

Pro biodynamické zemědělství je také typický velký důraz na pojmání farmy jako jednotného samostatného organismu, na celostní rozvoj a také vzájemné vztahy mezi půdou, rostlinami a zvířaty, které jsou chápány jako uzavřený soběstačný systém. Biologicko-dynamické zemědělství z filosofického hlediska vychází z duchovního světónázoru známého jako antroposofie² a z myšlenek jejího zakladatele Rudolfa Steinera.

2 Duchovní věda o nadsmyslovém poznání světa a určení člověka.

Stejně významná je skutečnost, že „biodynamické zemědělství má nejen udělovat ozdravné impulzy půdě a Zemi a produkovat potraviny člověku skutečně životodárné, ale má rovněž vnášet zdravého ducha do lidské společnosti. To je druhá velká oblast působnosti biodynamického zemědělství, oblast velice důležitá.“³ Z toho plyne napojení například na alternativní pedagogické směry, jako je např. waldorfská škola.

Typickými pro biodynamické farmy jsou také tzv. camphillské nebo jiné léčebně-pedagogické komunity⁴. Základem těchto komunit je soužití ošetřovatelů a svěřenců v každodenních činnostech bez rozdělování na ošetřovatele a klienty. Svěřenci bývají sice ve větší či menší míře fyzicky či mentálně nějak poškozeni, ale jinak se podle svých sil a možností zúčastňují všech aktivit společenství. Jedná se především o ruční práce v různých dílnách, v domácnostech a na farmě, která zásobuje komunitu biodynamicky pěstovanými potravinami. Lidé v takových komunitách bývají všeobecně méně zaměstnaní fyzicky i duševně sháněním pozemských statků a takto ušetřenou energii věnují aktivitám v mnoha oblastech duchovní sféry.

Kromě duchovního rozměru, tedy mezi hlavní „materiální“ odlišnosti biodynamického a ekologického hospodaření patří:

- každá biodynamická farma směřuje k soběstačnosti v zajištění kompostu, hnoje a krmiv,
- všechny vnější energetické a materiální vstupy jsou minimalizovány,
- kompost nebo jiná statková hnojiva jsou ošetřována zvláštními preparáty v homeopatických dávkách,
- kvalita úrody je zlepšována použitím hnojivého a křemičitého preparátu (tzv. roháček a křemenáček),
- v některých případech se setí, obdělávání a sklizeň řídí dle kosmických rytmů.

Víte, že: v půdě obhospodařované podle zásad ekologického zemědělství žije až o 50% více žížal a dvojnásobný počet pavouků než v půdě ošetřované umělými hnojivy?

³ Popisuje Radomil Hradil na webu www.biodynamika.cz.

⁴ Vznik těchto komunit je spojen se jménem rakouského lékaře Karla Königa (1939-66). König kolem sebe v letech 1936-38 soustředil ve Vídni skupinu mladých lidí zabývajících se léčebnou pedagogikou na základě antroposofického vidění světa. Nacistická anexie je však přinutila přesídlit do Skotska, kde začali pracovat na výstavbě vesničky, kde by postižení žili jako plnoprávní jedinci společně se zdravou populací.

ROSTLINNÁ BIOPRODUKCE

Jak se mohou v ekologickém zemědělství chránit rostliny před škůdci a plevelem?

V ekologickém zemědělství se mohou používat některé přípravky na ochranu rostlin proti škůdcům, jejichž účinná látka je uvedena v příloze II Nařízení Komise (EHS) č. 889/2008. Registr přípravků na ochranu rostlin (včetně těch povolených v ekologickém zemědělství) najdete na internetových stránkách Státní

rostlinolékařské správy (www.srs.cz). V žádném případě se nejedná o syntetické pesticidy – jde například o prostředky na bázi mědi, extrakty z rostlin nebo využití biologické ochrany pomocí predátorů. Čeští ekologičtí farmáři je však v praxi používají spíše méně a spoléhají se především na tradiční metody.

Problémy se škůdci a plevely řeší ekofarmáři spíše preventivně – střídáním plodin, volbou odolných plodin, prospěšným sousedstvím různých druhů nebo vhodnou agrotechnikou. A tak na ekologických farmách můžete potkat více polního a lučního kvítí, ptactva, savců, obojživelníků a plazů, žížal, pavouků a střeplíků.

Pokud se plevel nebo škůdci objeví, nastupuje místo chemie lidská práce: mechanické či termické ničení plevelu nebo ruční sběr škůdců.

Čím hnojí ekologičtí zemědělci?

V ekologickém zemědělství jsou zakázána veškerá umělá hnojiva. Hnojení probíhá přirozenou cestou, s využitím tradičních postupů. Ekofarmář využívá:

- **Statková hnojiva:**
  - hnůj – nejrozšířenější organické hnojivo, rozmetává se v letním nebo v podzimním období (pokud se na ploše nebude pěstovat ozim ani rostliny pro zelené hnojení);
  - kejda – různě hustá směs výkalů, moči a jiných materiálů zředěných vodou; nejvhodnější je aplikace kejdy pod povrch půdy;
  - močůvka – zkvašená moč hospodářských zvířat, naředěná vodou; dusíkato-draselné hnojivo, které rychle působí, vhodné k přihnojení plodin náročných na dusík a draslík;
  - sláma – využívá se v kombinaci s kejdou či močůvkou;
  - kompost – hnojivo s univerzálním použitím.
- **„Zelené hnojení“, tedy zapravení rostlin do půdy za účelem obohatit ji o organickou hmotu:**
  - jako hlavní plodina (je-li třeba pozemek vyhnojit organickou hmotou či odplevelit);
  - jako meziplodiny
    - podsev (zakládá se společně s hlavní plodinou);
    - strništní meziplodiny (po sklizni hlavní plodiny se založí podrost plodiny na zelené hnojení);
    - jako podplodiny – používají se v meziřadí sadů a vinic.

- **Minerální hnojiva**
  - Vzhledem ke ztrátě živin obsažených ve vypěstovaných produktech je třeba část živin z koloběhu ekostatku nahradit. Výběr minerálních hnojiv je vymezen právními normami – použita mohou být pouze hnojiva přírodního původu, upravená fyzikálními postupy (drcení, mletí, granulace). Mezi ně patří například přírodní měkký fosforit, surová draselná sůl, síran vápenatý nebo dolomit.
- **Urychlení procesu zvětvávání půdy** pomocí zvýšené biologické (enzymy, žížaly atd.) a kořenové aktivity a vyšším mechanickým zpracováním půdy.

Co dělají ekofarmáři proti kontaminacím z okolního prostředí?

Ekozemědělství se především snaží působit preventivně, nevnášet do prostředí další škodliviny a nepřispívat k negativnímu ovlivňování životního prostředí.

Pokud jde o kontaminace zvenčí (znečištění ovzduší apod.), jejich úplná eliminace bohužel není možná a zcela čistá biopotravina je nedosažitelný ideál. V ekologickém zemědělství však nejde primárně o to, aby konečný produkt byl sterilně čistý, ale především o to, aby celý systém produkce znamenal co nejmenší zátěž pro okolní prostředí.

V praxi to znamená minimalizaci vnášení dalších škodlivých látek do ekosystémů a do samotných potravin, zajištění důstojného života zemědělsky chovaným zvířatům, plus další aktivity nad rámec zemědělské činnosti, jako jsou např. agro-environmentální opatření (vytváření mezí, remízků, stromořadí atd.), která přispívají jak k diverzitě krajiny, tak rozmanitosti flóry a fauny.

Biopotraviny je tedy třeba chápat ve vztahu ke konvenčním potravinám – oproti nim obsahují naprosté minimum cizorodých látek, protože je předem vylučují ze systému produkce.

Ekologičtí zemědělci mají ze zákona povinnost eliminovat možnost případné nezaviněné kontaminace (např. z okolních konvenčních pozemků) na minimum. Jako preventivní opatření proti této kontaminaci vysazují živé ploty nebo stromořadí, popřípadě zakládají travnaté pásy.

Víte, že: v půdě se dodnes objevují zbytky DDT, přestože byl tento pesticid u nás zakázán již v roce 1974?

ZVÍŘATA V EKOLOGICKÝCH CHOVECH

Jak se liší ekologické chovy zvířat od těch běžných, konvenčních?

Chov zvířat v ekologickém zemědělství je založen především na předpokladu, že zvíře není jen pouhým předmětem k dosahování ekonomického užitku, ale i živým tvorem s vlastní individualitou a vlastními potřebami.

Ekologické chovy musejí zvířatům poskytovat lepší podmínky než chovy „průmyslové“. K samozřejmostem patří volný výběh, zákaz klecových chovů a menší počet zvířat na jednotku plochy. Dbá se také na kvalitní krmivo (valná část musí pocházet z ekologického zemědělství), mlád'ata jsou například delší dobu kojena a ponechána u matky.

Ekologičtí zemědělci často chovají plemena zvířat, která jsou odolná vůči chorobám (byť mívají třeba nižší výnos) a jsou adaptována na místní podmínky. Dobrý zdravotní stav plyne také z vyšší fyzické aktivity zvířat, přirozeného denního režimu a kvalitního krmiva.

Jaký je rozdíl mezi klecovým chovem, chovem na podestýlce a ekologickým chovem slepic?

Klecový chov slepic je jedním z typických projevů průmyslového zemědělství, v němž zvíře přestává být živým tvorem a stává se pouhou výrobní jednotkou. Na každou nosnici připadá jen 550 cm² ve starém typu klecí nebo 750 cm² v tzv. obohacených klecích, které budou muset ty původní nahradit od roku 2012. Nosnice v takových podmínkách nemohou projevit své přirozené chování – hledání potravy, popelení, vytváření hnízda, hřadování, nemohou dokonce ani roztáhnout křídla. V klecích narůstá agresivita, často dochází ke kanibalismu. Za celý život nespátí slepice slunce, k zajištění vyšší snůšky vajec je jim upravován režim umělým světlem.

V **chovech na podestýlce** se mohou slepice volně pohybovat, na podlaze je podestýlka, slepice mohou stát na hřadech a snášet vejce do hnízd. Přesto mají k dispozici přibližně stejný prostor jako slepice v klecových chovech a bývají natěsnány velmi hustě na sobě, což jim znemožňuje dostatečný pohyb, může vést k deformaci končetin a ani neumožňuje přirozené chování. Slepice z podestýlkových chovů také nemají větší přístup k přirozenému světlu, trávě, čerstvému vzduchu či jiné potravě než slepice z chovů klecových. V souhrnu lze říci, že chovy na podestýlce se ve většině aspektů klecovým chovům téměř vyrovnávají a z hlediska welfare zvířat přinášejí jen drobná, dílčí zlepšení.

V **ekologickém chovu** mají slepice každodenní možnost pohybu ve venkovním výběhu s minimálním prostorem 4 m² (rotačně) na jednu nosnici. Podporuje se přirozené chování, například možnost snášet vejce do hnízda. V jednom přirozeně složeném hejnu je menší počet jedinců. Krmivo pochází z ekologického zemědělství.

Existují v ekologickém zemědělství pravidla pro humánní zacházení se zvířaty během převozu na jatka a během samotného porážení?

Podle platné legislativy pro ekologické zemědělství, tedy Nařízení Rady (EHS) 834/2007, musí být přeprava zvířat v ekologickém zemědělství prováděna tak, aby se omezil stres způsobovaný zvířatům. Nakládka i vykládka se musí provádět opatrně, bez použití jakékoliv elektrické stimulace k popohánění zvířat. Zakázáno je také používání jakýchkoliv alopatických utišujících léčiv před zahájením a v průběhu přepravy. Tato pravidla platí až do doby porážky, která musí být též prováděna s ohledem na co nejnižší stres a utrpení zvířat.

Legislativní pravidla zemí EU jsou však pouze základním, nejnižším společným jmenovatelem. To znamená, že v jednotlivých členských státech může platit přísnější (nikoliv však benevolentnější) legislativa. Česká republika, stejně jako většina ostatních zemí, přijímá evropskou legislativu jako dostatečnou.

Směrnice, které mohou jít nad rámec evropské i národní legislativy, mohou požadovat po svých členech také jednotlivé svazy ekologických zemědělců (u nás svaz PRO-BIO, v Německu např. svaz Bioland). Podle těchto směrnic je například třeba dávat přednost transportu jatečných půlek před transportem živých zvířat, dopravovat na co nejkratší vzdálenosti (preferenčně regionálních jatek), před porážkou doprát zvířatům dovezeným na jatka 1-2 hodiny klidu atd. Směrnice svazu PRO-BIO, který v ČR sdružuje více než 300 ekozemědělců, lze nalézt na internetových stránkách www.pro-bio.cz. Mimo jiné v nich stojí, že doba transportu živých zvířat smí být nejdéle 4 hodiny a transportní vzdálenost nejvíce 200 km.

Na dodržování veškerých podmínek pro chov, přepravu a porážku zvířat v ekologickém zemědělství dohlíží kromě Veterinární správy (stejně jako u konvenční porážky) také kontrolní organizace EZ.

Smí se zvířatům v ekochovech podávat antibiotika?

Není pravdou, že by v ekologickém chovu bylo použití antibiotik zcela zakázáno. Nicméně, základní zásadou ekologických chovů v oblasti veterinární péče není následná léčba (jak tomu bývá v konvenčním chovu), ale především prevence, tedy zejména výběr plemen

vhodných do daných podmínek a odchov linií odolných vůči nepříznivým podmínkám místního prostředí. Důležitá je také volba chovatelského postupu, který je v souladu s potřebami chovaného druhu a plemene⁵.

Velký důraz se klade na výživu, která patří mezi zásadní faktory ovlivňující zdravotní stav zvířat. Vylučuje se užívání syntetických preparátů, naopak se vyžaduje pestrost v zajištění zdrojů živin.

Pokud však zvíře onemocní nebo se zraní, je samozřejmě nutné zabránit jeho utrpení. Jako první nastupují přírodní léčebné postupy (např. fyto terapie, dietoterapie či homeopatické postupy). Samozřejmě pouze v případě, že jejich použití připouští indikace a pokud jsou tyto postupy ověřeny a mají prokazatelně pozitivní vliv na zlepšení zdravotního stavu.

Teprve pokud není možné použít výše uvedené metody, použijí se konvenční léčebné postupy (tedy alopatická veterinární léčiva včetně antibiotik). V takovém případě platí ochranná lhůta, v níž se nesmějí produkty léčených zvířat (např. mléko) použít k lidské spotřebě. Tato doba je v EZ dvojnásobně dlouhá než v hospodaření konvenčním.

Víte, že: vyselektovaná plemena mléčných krav v konvenčních chovech dávají po 300 dnů v roce průměrně 30 litrů mléka denně, což je obrovská zátěž pro jejich organismus?

⁵ To znamená, že se vylučují způsoby chovu, které vedou ke snížení odolnosti zvířat vůči nepříznivým faktorům prostředí a původcům infekcí, dbá se proto na volný pohyb, přiměřené velikosti skupin a nepřehušťování zvířat ve stájích.

KONTROLA V EKOLOGICKÉM ZEMĚDĚLSTVÍ

Kdo kontroluje, zda ekofarmáři hospodaří opravdu ekologicky?

Na dodržování právních předpisů dohlíží státem pověřené kontrolní organizace. Každý, kdo chce produkovat⁶ biopotraviny, musí s některou z těchto organizací sepsat smlouvu a podrobit se její kontrole. Těm, kteří splní všechny požadavky, udělí kontrolní organizace certifikát na 1 rok (nejvíce na 15 měsíců). Na jeho základě pak mohou tito výrobci označovat své produkty slovem bio. Každý rok tedy přichází další pravidelná kontrola, která rozhoduje o prodloužení certifikace. Kontrolní organizace mohou producenty biopotravin kontrolovat také nepravidelně, namátkově.

Inspektor při pravidelné kontrole projde všechnu účetní evidenci – zkontroluje veškerou dokumentaci hospodáře, výrobce či obchodníka. Prohlédne stáje, zvířata, pole, skladové či výrobní prostory atd., zda splňují zákonné požadavky. V případě podezření na nepovolené použití chemických prostředků nebo na jinou kontaminaci odebere vzorky (například půdy). Pokud je vše v pořádku, vydá kontrolní organizace certifikát o původu bioproduktu a tedy o právu označovat potraviny slovem bio. Pokud něco v pořádku není, informuje Ministerstvo zemědělství, které může udělit pokutu za porušení zákona až do výše 1 milionu korun.

⁶ Produkci se myslí jak zemědělská prvovýroba, zpracování, tak velkoobchodní distribuce či import.

V České republice fungují 3 nezávislé kontrolní organizace – Abcert AG, Biokont CZ a KEZ, o. p. s. – a záleží na producentovi, s kterou z nich sepíše smlouvu o certifikaci a následné kontrole. Na práci kontrolních organizací může navíc dohlížet supervizor, zaměstnanec Ministerstva zemědělství, který práci kontrolora posuzuje namátkově, přímo v terénu. Na práci ekozemědělců i kontrolorů dohlíží ještě jeden nezávislý státní orgán, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ). Na základě výběru podle analýzy rizik každoročně kontroluje dodržování pravidel pro ekologické zemědělství u vzorku přibližně 5 % ekologických farem.

Je možné poznat, když ekofarmář tajně používá chemické postřiky?

Jako v každém jiném odvětví, i v ekologickém zemědělství dochází čas od času k podvodům. Není jich mnoho a obvykle bývají odhaleny, a to i díky častým a důkladným kontrolám. Kontrolní organizace navštíví každého ekologického zemědělce pravidelně jednou ročně, kromě toho však dochází také k namátkovým kontrolám.

V případě, že zemědělec použije nepovolené postupy, má inspektor řadu možností, jak je rozpoznat. Nejčastěji připadá v úvahu použití herbicidů, jejichž aplikace se projevuje:

- u kontaktních herbicidů nekrózami (popálením) na listech,
- u růstových herbicidů deformacemi stonků a/nebo listů,
- u kořenových herbicidů je porost nápadně čistý (bez plevelů, nebo se vyskytuje jen několik málo druhů plevelů).

Inspektor při prohlídce porostů porovnává rovněž stav porostu a populace plevelů se sousedními porosty (ekologickými i konvenčními). Součástí kontroly je vedení evidence o použití přípravků na ochranu rostlin, evidence o pozemku a účetní evidence.

Pokud má inspektor podezření na použití nepovoleného přípravku, snaží se to na místě prokázat, tedy dosáhnout doznání farmáře; v každém případě provede záznam o neshodě a odebere vzorek postižených rostlin, který se odešle na rozbor do smluvní akreditované laboratoře.

Prokázání použití nepovoleného přípravku nebo nadlimitní kontaminace (porost může být zasažen zanesením přípravku při ošetřování sousedních konvenčních pozemků) vede k odmítnutí certifikace produktu (je považován za konvenční), správnému řízení, a na postiženém pozemku je zpravidla nařízeno nové přechodné období.

Je možné přijít o certifikaci BIO, popřípadě ji znovu získat?

Víceméně se nestává, aby byl farmář ze systému ekologického zemědělství (EZ) vyřazen. Pokud se prokáže, že porušil podmínky zákona, je mu většinou udělena pokuta a jednalo-li se například o použití nepovolených hnojiv či postřiků, je mu pro danou plochu odebrán certifikát původu v EZ a žádné produkty na ní vyprodukované nesmějí nést označení bio. Ve chvíli, kdy pomínou důvody pro odebrání certifikátu na dané plochy, může zemědělec zažádat o navrácení certifikátu. Sezná-li certifikační společnost, že lze certifikát navrátit, začíná na inkriminovaných plochách běžet přechodné období (doba určená pro očistu půdy od starých zátěží – trvá v rozsahu od dvou do tří let podle druhu hospodaření), po které nelze produkty na nich vypěstované označovat jako bio.

Hypoteticky (protože u nás dosud k žádnému takovému případu nedošlo), kdyby byl farmář zcela vyřazen z režimu ekologického zemědělství, smí v dalším roce znovu o zařazení do systému zažádat a musí projít vstupní kontrolou a všemi náležitostmi potřebnými pro vstup do EZ, stejně jako konvenční zemědělec, který vstupuje do EZ poprvé.

Důležité je také zdůraznit, že certifikát pro ekologické zemědělství je vydáván na 1 rok a vždy se (po kontrole) znovu obnovuje.

Víte, že: o ekologickém zemědělství se říká, že je nekontrolovanějším odvětvím lidské činnosti. Podstupuje stejné kontroly jako konvenční (veterinární péče, hygiena apod.), navíc však podléhá kontrole ekologického hospodaření.

JAK ZAČÍT S EKOLOGICKÝM HOSPODAŘENÍM

Jak má postupovat nový zájemce o podnikání v ekologickém zemědělství?

Každý nový zájemce musí podat jednostránkovou žádost na Ministerstvo zemědělství (MZe), kterou si lze stáhnout na internetových stránkách www.eagri.cz nebo vyžádat u jedné ze tří kontrolních organizací.

Přílohou žádosti o registraci musí být vyjádření kontrolní organizace, že žadatel prošel vstupní kontrolou a plní podmínky zákona i nařízení. V praxi je proto nezbytné nejprve kontaktovat příslušnou kontrolní organizaci, přihlásit se u ní ke kontrole a certifikaci a uzavřít s ní smlouvu o kontrole. Kontrolní organizace provede vstupní kontrolu a poté vystaví příslušné potvrzení.

V případě zemědělců, vystaví MZe po podání žádosti o registraci informaci o zahájení přechodného období a po jeho uplynutí rozhodnutí o registraci pro ekologické zemědělství. U ostatních osob podnikajících v ekologickém zemědělství (výrobci, dovozci, obchodníci) vystaví MZe po podání žádosti rozhodnutí o registraci pro ekologické zemědělství.

Kontrolní organizace

Každá osoba podnikající v ekologickém zemědělství musí mít uzavřenou platnou smlouvu s některou kontrolní organizací, která je pověřena MZe výkonem

kontroly a certifikace v ekologickém zemědělství. K 1. 1. 2010 byly MZe pověřeny následující kontrolní organizace:

Kontrola ekologického zemědělství (KEZ) o. p. s.

Poděbradova 909
537 01 Chrudim
Tel.: 469 622 249
E-mail: kez@kez.cz
www.kez.cz

ABCERT AG

Komenského 1
586 01 Jihlava
Tel.: 724 227 475, 602 654 656
E-mail: info@abcert.cz
www.abcert.cz

Biokont CZ

Kotlářská 53
621 00 Brno
Tel.: 541 212 308
E-mail: info@biokont.cz
www.biokont.cz

Co je to přechodné období? Jak dlouho trvá?

Aby z ekosystému v maximální možné míře zmizela zátěž z předchozího konvenčního hospodaření, musí nově vznikající ekofarma projít tzv. přechodným obdobím. V této době již hospodaří podle všech pravidel ekologického zemědělství, ale ještě nesmí označovat svou produkci slovem bio.

Jednosložkové výrobky rostlinného původu, které pocházejí z polí zařazených do přechodného období, mohou být za určitých podmínek označeny jako „produkt z přechodného období“, toto označení však musí být doplněno kódem kontrolního orgánu, který zaručuje splnění legislativních podmínek (kódy tuzemských kontrolních orgánů viz strana 18).

Doba trvání přechodného období začíná datem doručení žádosti na Ministerstvo zemědělství a liší se podle druhu obhospodařované plochy. Pro ornou půdu, travní porosty, víceleté pícniny a chovy ryb činí dva roky, pro sady, vinice a chmelnice dokonce tři roky.

Přechodné období upravuje platná legislativa. Seznam zemědělců v přechodném období je možné najít na internetových stránkách Ministerstva zemědělství eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/seznamy-podnikatelu.

Víte, že: jen za rok 2009 vzrostla výměra půdy v ekologickém zemědělství v České republice o 60 000 hektarů?

Jak poznám biopotravinu? Existuje jednotná značka pro Evropskou unii?

Biopotraviny můžete v obchodech od ostatních potravin rozeznat velmi snadno. Slovo bio na potravinách je totiž chráněno zákonem. Musí tedy vždy znamenat to, že se jedná o potravinu pocházející ze systému ekologického zemědělství.

Každá tuzemská biopotravina musí zároveň nést grafický znak, tzv. biozebru. Od 1. 7. 2010 mají všichni výrobci biopotravin v zemích Evropské unie povinnost označovat své balené produkty také společným evropským logem (tzv. eurolist).

Každý, kdo na obal svého výrobku (v obchodě) nebo na stánek (na trhu nebo na farmě) umístí slovo bio, musí na stejném místě prokázat původ prodáváného výrobku v ekologickém zemědělství. Dokladem je tzv. certifikát pro biopotraviny. Na obalu výrobku se zjednodušuje uvedením odpovědného orgánu, který potravinu zkontroloval ve všech fázích – z pole až do obchodu. Jedná se vždy o jednu ze tří státům pověřených kontrolních organizací: KEZ, o. p. s. (kód na obalu: CZ-BIO-001), ABCERT AG (kód na obalu: CZ-BIO-002), nebo BOKONT CZ (kód na obalu: CZ-BIO-003). Kód příslušné kontrolní organizace najdete na obalu pod tuzemským (biozebra) nebo evropským (eurolist) logem.

Co musí splňovat potravinářský výrobek, aby dosáhl na značku BIO?

Biopotravina je ze zákona produkt ekologického zemědělství. Znamená to, že musí být vyrobena z rostlin, živočichů a jejich produktů, pěstovaných, chovaných a zpracovaných podle Zákona o ekologickém zemědělství č. 242/2000 Sb. a Nařízení Rady EHS č. 834/2007, viz výše. Kromě toho musí samozřejmě splňovat i všechny požadavky na bezpečnost a zdravotní nezávadnost podle Zákona o potravinách.

Ekologické zemědělství produkuje pro zpracovatele a výrobce potravin bioprodukty, tedy suroviny pocházející z ekologického zemědělství. Tyto suroviny, bioprodukty, se mění na biopotraviny.

Stejně jako zemědělská prvovýroba podléhá i zpracování a vznik biopotravin kontrole a certifikaci. Důraz je kladen na co možná největší zachování přirozených a nutričních kvalit surovin.

Pokud výrobce produkuje jak biopotraviny, tak konvenční potraviny (tzv. souběžná výroba), pak musí tato výroba probíhat buď v samostatných, oddělených prostorech, nebo v jiný čas. Nejčastější praxe je taková, že např. po víkendové pauze, kdy jsou výrobní linky a nástroje vyčištěné a umyté, se začíná zpracovávat biosurovina a vzniká biopotravina. Výrobce musí pečlivě evidovat dobu biovýroby, ale také odděleně skladovat biosuroviny i konečné produkty.

Zpracovatelé bioproduktů musejí:

- vést tzv. registr výrobních činností a registr zpracovaného množství;
- dodržovat hygienické a veterinární normy platné pro výrobu potravin obecně;
- přijmout opatření zamezující znečištění biosurovin nepovolenými látkami.

Na jakých potravinách se smí uvádět slova BIO a EKO?

Podle Zákona 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství (EZ) a Nařízení (EHS) 834/2007 o EZ nesmí fyzická ani právnická osoba na potravinách, krmivech či zemědělských surovinách, které nebyly vyprodukovány z režimu EZ, uvádět odkaz na EZ, tedy ani použitím slov „ekologický“ nebo „biologický“ či odvozených slov „eko“ nebo „bio“.

Znamená to, že pokud je na zemědělském výrobku (potravině, krmivu, osivu atd.) uvedeno slovo bio či eko a výrobek nemá certifikát o původu v ekologickém zemědělství, dopouští se daný výrobce správního deliktu podle zákona a vystavuje se hrozbě pokuty až do 1 000 000,- Kč.

Pravidla použití slov bio a eko se nevztahují na jiné než potravinářské výrobky a navíc ani na užití těchto slov v názvu výrobce.

Čím se liší značky BIO, KLASA a FAIR TRADE? Co znamená značka PRO-BIO?

BIO – produkty ekologického zemědělství

Produkty vyrobené v režimu ekologického zemědělství. Jejich výroba a značení je upraveno Zákonem 242/2000 Sb. a Nařízením Rady (ES) 834/2007. Základem produkce biopotravin v systému ekologického zemědělství jsou postupy šetrné k životnímu prostředí, ochrana přírodních zdrojů (vody, půdy atd.), zajištění dobrých životních podmínek zvířat a zajištění kvalitních potravin vyrobených s ohledem na životní prostředí pro spotřebitele.

Dodržování zásad dle zákona a nařízení o ekologickém zemědělství pravidelně kontrolují státem pověřené kontrolní organizace. Ty vydávají každoročně zemědělcům a výrobcům tzv. certifikát o původu bioproduktu, který výrobce či zeměděle opravňuje výrobek na obalu označit bioznačkou (biozebrou a eurolistem).

Klasa – národní značka kvality potravin

Tuto značku udílí Ministerstvo zemědělství těm výrobcům potravin, kteří splní stanovené podmínky (uvedené na stránkách www.eklasa.cz) a které navrhne správce značky, Státní zemědělský a intervenční fond (SZIF). Základem udělení značky Klasa je především kvalita výrobku. Oceněné výrobky musejí především:

- minimálně v jednom znaku vykazovat výjimečné kvalitativní charakteristiky, které zvyšují jejich přidanou hodnotu a zaručují jejich jedinečnost ve vztahu k běžným výrobkům dostupným na trhu,
- být dodávány pravidelně do obchodní sítě.

Naopak touto značkou nejsou oceňované výrobky, které např.:

- mají podíl strojně odděleného masa (tzv. separátů),
- jsou distribuované pod privátní značkou obchodních řetězců, atd.

Značku Klasa mohou nést i biopotraviny, splní-li požadavky k jejímu udělení.

Fair Trade

Spravedlivý obchod – Fair Trade – je obchodní partnerství, jehož cílem je přímá a účinná podpora znevýhodněných výrobců z rozvojových zemí. Toho se snaží docílit především poskytováním spravedlivých obchodních podmínek pro zapojené výrobce, důrazem na dodržování základních norem pracovního práva a ochrany životního prostředí a zvyšováním informovanosti spotřebitelů o situaci malých zemědělců a řemeslníků v rozvojových zemích.

Ochranná známka Fair Trade zaručuje, že producent dostal za svou práci spravedlivou odměnu, že nebyly k práci zneužity děti a že část zisku byla použita na financování místního rozvojového projektu. Více informací na www.fairtrade.cz.

Výrobci zapojení do systému Fair Trade často hospodaří dle zásad ekologického zemědělství, tudíž jejich výrobky nesou jak označení Fair Trade, tak bio. Daný výrobek pak nese přidanou hodnotu sociální (není vyprodukován na úkor lidí) i environmentální (ani životního prostředí).

Člen PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců

Tuto značku lze nalézt na biopotravinách těch registrovaných podnikatelů v ekologickém zemědělství, kteří jsou členy PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců.

Členové svazu PRO-BIO musejí pochopitelně splňovat požadavky pro ekologické zemědělství obecně, ale také další požadavky, zejména požadavek na nutnost ekologického hospodaření v celém podniku, tzv. uzavřenost ekologického zemědělského podniku.

Členové svazu mohou také dobrovolně přistoupit na dodržování zvláštní směrnice svazu, která ukládá výrobcům a zemědělcům ještě další, přísnější pravidla pro výrobu biopotravin a zemědělské postupy než stávající platná legislativa pro ekologické zemědělství. Nicméně o dodržování této směrnice se spotřebitel na obalu produktu zatím nedozví. Více na www.pro-bio.cz.

Jsou „bio“ značky obchodních řetězců (např. Albert Bio) spolehlivé? Není to jen reklamní trik?

Potraviny označené značkami jako Albert Bio, Naše Bio, Bio Style či Tesco Organic odkazují (uvedením slova bio na obalu výrobku) k ekologické produkci, tudíž podléhají předpisům o ekologickém zemědělství. To znamená, že musejí splňovat veškeré požadavky platné pro biopotraviny (zejména být řádně označeny) a musejí být zároveň kontrolovány nezávislými certifikačními orgány.

To znamená, že není možné, aby do privátních značek obchodních řetězců pro biopotraviny byly „oblečeny“ konvenční výrobky. Pokud by tomu tak bylo, prodejce by se vystavoval postihu dle zákona.

Co znamená, když je na výrobku uvedeno „přírodní produkt“?

Označení „přírodní produkt“ a jemu podobné soukromé značky a tvrzení jsou často pouze deklarací výrobce. Tedy že výrobce považuje svůj produkt za přírodní, šetrný k životnímu prostředí atd.

Oproti tomu výrobky označené tzv. ekoznačkami, mezi něž patří i značka bio, musejí prokázat, že nejenom výrobce považuje svůj výrobek za eko/bio, ale také že nezávislá instituce tyto charakteristiky potvrzuje a že jsou stanovena jasná a veřejně přístupná pravidla, která takovéto výrobky musejí splňovat.

Víte, že: česká biozebra se může objevit také na zahraničních výrobcích? Dovozece ze zemí mimo EU je povinen nechat výrobek certifikovat některou z českých kontrolních organizací. Ta zhodnotí, zda byla potravina vyrobena podle tuzemských zákonů, a pokud ano, umožní na výrobek použít české biologo.

ROZDÍLY MEZI KONVENČNÍMI A BIOPOTRAVINAMI

Jaké jsou hlavní rozdíly mezi biopotravinami a konvenční produkcí?

Biopotraviny jsou v první řadě produktem s přidanou environmentální hodnotou. Povaha a způsob získávání biopotravin jsou legislativně zakotveny a každý produkt označený slovem bio prochází kontrolou původu v ekologickém zemědělství.

Jsou to potraviny vyrobené ze zemědělských surovin pocházejících od sedláků, kteří se v péči o půdu a rostliny obejdou bez průmyslových hnojiv a pesticidů a kteří poskytují svým zvířatům dostatek péče, kvalitního krmiva a životního prostoru pro pastvu i odpočinek.

Zpracovatelé bioproduktů se při výrobě biopotravin zřekli používání umělých ochucovadel, barviv a zlepšovadel vůně, chuti a konzistence. Nechávají tedy spotřebiteli zažít potravinu v její přirozené barvě, chuti, vůni a kráse i s možnou „nevýhodou“ kratší trvanlivosti. To naopak neplatí u nezpracovaných potravin, například u zeleniny, která díky vyššímu obsahu sušiny může vydržet déle než konvenční zelenina s vysokým obsahem vody.

Co je ekologičtější – koupit biovýrobek z dovozu, nebo obyčejný (nebio) z ČR?

Na tuto otázku neexistuje jednoznačná odpověď. Dopady jednotlivých produktů a činností na životní prostředí jsou poměrně komplexní a nelze říci, že obecně je lepší to nebo ono, vždy je třeba zvažovat konkrétní výrobek a konkrétní podmínky. Abychom se mohli dobře rozhodnout, co je šetrnější pro životní prostředí, je třeba vzít v úvahu několik faktorů, například:

- Způsob výroby konvenčního produktu – je významný rozdíl, koupím-li konvenční produkt od tuzemského malovýrobce, který nakupuje suroviny od místních dodavatelů, nebo výrobek z velkovýrobny, která suroviny nakupuje po celém světě.
- Dovozová vzdálenost – některé produkty ze zahraničí (např. Polsko, Německo) mohly nacestovat méně kilometrů než třeba produkt z Moravy, který byl poslán k zabalení na druhý konec republiky a prodán opět na Moravě.

Obecně však v potravinové produkci platí, že doprava a další faktory (obaly apod.) jsou odpovědné jen za menší část škod na životním prostředí. Největší škody vznikají právě při samotné zemědělské výrobě. To tedy znamená, že teoreticky, i když počítáme s negativním dopadem dálkové dopravy (není-li letecká), by mělo být šetrnější koupit produkt ekologického zemědělství.

Pokud bychom měli sestavit pomyslný žebříček, na prvním místě bude samozřejmě místní produkt z ekologického zemědělství (nejlépe faremní produkt). Na druhém místě bude zřejmě konvenční produkt tuzemský od menšího výrobce (je větší pravděpodobnost, že vyrábí z místních surovin) kvalitních potravin (je větší pravděpodobnost, že využívá méně „zlepšovadel“ výrobku). Třetí v pořadí je dovozová biopotravina, při jejíž dopravě sice vznikají negativní dopady na životní prostředí, nicméně bývají vyrovnány pozitivním dopadem ekologického zemědělství.

Víte, že: čínský česnek cestuje do našich obchodů lodí a kamionem neuvěřitelných jednadvacet tisíc kilometrů?

KONTROLA BIOPOTRAVIN

Kontroluje někdo kromě ekologických zemědělců také zpracovatele a prodejce biopotravin?

Zpracovatelé a velkoobchodníci (včetně dovozců) procházejí kontrolním procesem stejně jako prvoproductenti. Musejí kontrolnímu orgánu (tedy jedné ze tří státem pověřených kontrolních organizací) prokázat, že jejich suroviny pocházejí od producentů, kteří obdrželi certifikát o původu bioproduktu (tedy že splňují podmínky pro ekologické zemědělství), a kontrolou musí projít samozřejmě také zpracovatelský provoz či skladové prostory velkoobchodníka. Značka bio na konečném výrobku tedy dává jistotu ohledně původu surovin i způsobu jejich zpracování.

Jinak je to s prodejci. Maloobchody (tedy i obchodní řetězce) nemusejí být pro prodej biopotravin nikde registrovány. Nicméně i zde je možná kontrola, zda nelepí nápis bio nahodile na konvenční produkty.

Existuje záruka, že biopotraviny například z Číny nebo z Turecka budou zkontrolovány stejně jako ty české?

Kontrolu biopotravin v těchto zemích provádějí kontrolní organizace, které musejí být schválené Evropskou unií (EU). Ty v dané zemi dohlížejí na to, že produkce probíhá v souladu s pravidly platnými pro EU. Produkty vyrobené v režimu ekologického zemědělství

například v Číně tedy musejí splňovat stejné podmínky jako bioprodukce v zemích Evropské unie. Navíc je každý dovozce potravin ze zemí mimo EU povinen u Ministerstva zemědělství (MZe) podat žádost o vystavení tzv. dovozního zmocnění. Musí předložit osvědčení o ekologickém původu bioproduktu, informace o zemi původu, osvědčení kontrolní organizace, která zboží kontroluje v zemi původu, atd. V ČR je následně prováděna kontrola jednou z kontrolních organizací.

Přesto zejména v případě Číny přetrvávají mezi spotřebiteli i mezi odborníky pochybnosti o dodržování podmínek stanovených pro výrobky produkované v režimu ekologického zemědělství, ale například také o dodržování lidských práv zaměstnanců. Z hlediska dopadů na životní prostředí je také sporné dovážení těchto výrobků na desetitisícikilometrové vzdálenosti.

KVALITA BIOPOTRAVIN A VLIV NA LIDSKÉ ZDRAVÍ

Jsou biopotraviny zdravější než konvenční potraviny?

Biopotraviny nejsou výhradně „zdravá výživa“, systém jejich produkce není určen k tomu, aby v první řadě vytvářel „zdravé potraviny“, ale především k tomu, aby přispíval ke zdravé krajině a poskytoval kvalitní potraviny (splňující ty nejpřísnější kvalitativní normy). Jinými slovy – biopotravina může být stejně zdravá (nebo nezdravá) jako potravina konvenční, podstatný rozdíl je ale ve způsobu jejich produkce.

Přínos biopotravin pro naše zdraví tedy může být druhotným dopadem zdravého zemědělství. Vyloučení chemizace půdy, vody, zvířat či potravin může snižovat rizika plynoucí z přítomnosti cizorodých chemických látek v našem organismu i okolním prostředí. To je zásadní rozdíl proti konvenčnímu, průmyslovému zemědělství.

V konvenční potravíně můžete zkonzumovat koktejl několika desítek chemických látek (např. reziduí pesticidů, aditivních látek zjednodušujících zpracování či zajišťujících jejich trvanlivost a vizuální kvalitu). Izolovaně jsou tyto chemické látky v normě a jsou považovány za neškodné, nicméně nikdo netuší, co mohou v lidském těle působit kvůli synergickému efektu všech možných látek, které tělo přijme z ovzduší, potravin, stykem s různými materiály apod.

Ekologické zemědělství nepřispívá k vnášení dalších syntetických látek do prostředí. Při pěstování rostlin nejsou povolena umělá hnojiva ani syntetické pesticidy, zvířata jsou krmena jen produkty ekologického zemědělství a při zpracování je povoleno jen velmi omezené množství přírodních aditiv.

Používají se při výrobě biopotravin „éčka“?

Existuje mnoho různých názorů na vliv potravinových aditiv na lidské zdraví. Část vědců obhajuje jejich neškodnost a argumentuje negativními výsledky testů. Odborníci na zdravou výživu však varují před nepředvídatelnými dopady konzumace desítek chemických aditiv v běžné stravě.

Mezi jednotlivými přídatnými látkami je přitom velký rozdíl. Některé pocházejí z ropných produktů, které lidský organismus těžko odbourává, jiné jsou přírodního původu a nemají žádné škodlivé dopady. Kompletní seznam potravinových aditiv najdete například na internetové stránce www.bezkonzervantu.cz.

Ekologické zemědělství sází nejen v tomto případě na předběžnou opatrnost. Při výrobě biopotravin je proto možné použít jen omezené množství aditiv – přesně 49 oproti třem stovkám v konvenční produkci. Jedná se přednostně o přírodní látky, které navíc nesmí být geneticky upraveny. Patří mezi ně například kyselina askorbová, kyselina jablečná, agar či arabská guma. Povoleny jsou však také diskutabilní látky, jako například dusitanové soli pro zpracování uzenin, které zaručují likvidaci toxinů, jsou ale také podezřelé z negativních dopadů na zdraví spotřebitele. Jejich použití v biopotravinách bude ještě přehodnoceno.

Mohu mít jistotu, že biopotraviny jsou skutečně zcela bez chemie?

Biopotraviny by neměly obsahovat zbytky pesticidů, jejichž používání zakazuje zákon o ekologickém zemědělství. Může se ovšem stát, že ekofarma sousedí s konvenčně obhospodařovanými plochami, kde se tyto látky běžně používají. V takovém případě by mohla hrozit kontaminace. V případě podezření odebere zástupce kontrolní organizace vzorky na laboratorní analýzu, a pokud nesplní zákonné limity, nesmějí být nadále označovány jako bio. K zákazníkovi by se tedy kontaminované potraviny dostat neměly.

Ekologičtí zemědělci samozřejmě nemohou zabránit všem vlivům okolního prostředí. Je otázka, zda je vůbec v dnešní Evropě možné vyprodukovat stoprocentně čisté potraviny. U ekofarem však máme jistotu, že eliminují všechny nežádoucí vlivy, které eliminovat lze. Biopotraviny bychom tedy měli vnímat především ve srovnání s konvenční produkcí – nikoliv jako ideál, ale jako potraviny produkované s cílem co nejnižší kontaminace syntetickými chemikáliemi.

Proti kontaminaci ze sousedních pozemků se navíc ekofarmáři aktivně brání – například vysazováním travnatých nebo křovinných pásů, popřípadě stromořadí.

Jaký je obsah dusičnanů v biozelenině?

Konvenční i ekologicky pěstovaná zelenina musí splňovat stejné limity na obsah dusičnanů. Biozelenina tedy nepodléhá žádným přísnějším legislativním limitům. Ekozemědělci se přesto zavazují dělat vše pro to, aby se dusičnany do jejich produktů nedostávaly v nadměrném množství (nepoužívají umělá dusíkatá hnojiva, aplikují správné postupy hnojení apod.). Někdy je tomu ovšem obtížné zabránit, neboť nadměrný výskyt dusičnanů je součástí cyklů (kyselá dešť, splachy z konvenčních polí apod.), od nichž nelze ekofarmu zcela izolovat.

Průzkumy však ukazují, že obecně je obsah dusičnanů v biozelenině o 10 až 50 % nižší než v zelenině z konvenčního zemědělství. Například studie VŠCHT zjistila, že v konvenčně pěstovaných bramborách byly nalezeny statisticky významně vyšší hladiny dusičnanů než v biobramborách.

Je pravda, že biozelenina obsahuje více plísní?

Čas od času se v médiích objeví skandál s vysokým obsahem toxinů z plísní (mykotoxinů) v biopotravinách. Spotřebitelé mohou z jedné zprávy nabytí dojmu, že chemicky neošetřené biopotraviny nejsou kvalitní a že je u nich hrozba napadení plísní vyšší než u konvenčních. Výzkumy, které na toto téma proběhly v několika evropských zemích i v České republice, však tyto obavy vyvrátily. Naopak, z výzkumů vyplývá, že pro rostlinu může být stresujícím faktorem použití pesticidů a důsledkem je vyšší obsah mykotoxinů u konvenční zeleniny.

Přítomnost mykotoxinů však souvisí mnohem více s nesprávným způsobem skladování než se způsobem pěstování. Obecně tedy platí, že plísněmi jsou za určitých okolností ohroženy biopotraviny, stejně jako potraviny konvenční. U těch navíc často ani používání fungicidů tvorbě plísní nezabrání.

Mohou biopotraviny obsahovat GMO (geneticky modifikované organismy)?

Zákon o ekologickém zemědělství přímo zakazuje pěstování geneticky upravených rostlin i chov GM zvířat. Zakazuje rovněž používání GMO a produktů, které z nich pocházejí, ve všech fázích produkce biopotravin (například jako krmivo

hospodářských zvířat či upravené mikroorganismy při produkci potravin). I přesto však značka bio nepřináší absolutní záruku, že potraviny neobsahují GMO. A to proto, že aktuální legislativa pod tlakem šíření GM plodin a zvyšování rizika přenosu povolila možnost nezaviněné kontaminace biopotravin GM složkami v rozsahu 0,9%. To znamená, že i v biopotravině se mohou dnes objevit geneticky modifikované složky.

Víte, že: v bioovoci najdeme až 550krát méně reziduí pesticidů než v konvenčním ovoci a v biozelenině dokonce až 700krát méně?

KDE SEŽENU BIOPOTRAVINY?

Kde najdu kontakty na prodejce biopotravin?

Seznam míst prodeje biopotravin nabízí adresář „Kde koupit bio“ na internetových stránkách www.biospotrebitel.cz. Najdete zde seznam ekofarem nabízejících prodej ze dvora, obchodů s biopotravinami či restaurací s nabídkou jídel v biokvalitě. Nechybí ani výčet zajímavých výrobců biopotravin, k nimž můžete přijít na exkurzi či nakoupit v jejich podnikové prodejně.

Biopotraviny si můžete koupit také prostřednictvím tzv. bedýnek. Seznam bedýnkových družstev najdete na internetové stránce www.bedyanky.cz. Ovšem pozor, v adresáři jsou zahrnuty také bedýnky s konvenční produkcí.

Přehledně členěný seznam ekofarem, které prodávají svou produkci přímo ze dvora, najdete na webu www.ceskebiopotraviny.cz, který provozuje Hnutí DUHA.

Stále populárnější jsou v České republice také tzv. farmářské trhy. Jejich aktuální seznam najdete na stránkách www.nalok.cz. Ovšem i zde pozor na nabídku konvenční velkoprodukce prodávané jako domácí výrobky, či případně ekologické výrobky.

Je možné nakoupit biopotravinu přímo od farmářů?

Ano a je to také stále oblíbenější způsob nákupu biopotravin. Samotní farmáři vyhledávají možnosti, jak se dostat ke svým koncovým zákazníkům přímo. Stojí o osobní kontakt s odběrateli své produkce a zároveň za ni dostávají více peněz. Ovšem ani zákazník nepřijde zkrátka – když nakoupí přímo od farmáře, neplatí navíc marži obchodníkům a zboží ho přijde levněji.

Existuje několik způsobů, jak se dostat k „svému“ farmáři. Někteří vozí své zboží v pravidelných časech do měst, kde na domluvených místech prodávají – v garáži, na dvoře, či rovnou z vozu. Jiní zásobují tzv. biokluby – sdružení spotřebitelů, kteří společně zařizují objednávky. Anebo farmář vozí bedýnky, které jsou za paušální cenu, ale pokaždé jiné – podle toho, co se zrovna urodilo. Další možností jsou farmářské trhy, které začaly v posledních letech v České republice vznikat jako houby po dešti.

Všechny popsané způsoby se ovšem týkají především velkých měst, kde farmář najde dostatečný odbyt. Jinde se zákazníci musí spolehnout na prodejny biopotravin nebo najít a navštívit nejbližší farmu s prodejem „ze dvora“.

Za jakých podmínek lze prodávat zemědělské produkty přímo „ze dvora“?

Pokud jde o soustavou činnost za účelem dosažení zisku, je předpokladem živnostenský list (Zákon 455/1991 Sb.), přičemž pro živnosti řemeslné (např. pekařství) se vyžadují kvalifikace v oboru, pro živnosti volné není stanovena kvalifikace (např. zpracování ovoce a zeleniny). Nicméně prodej nezpracovaných rostlinných a živočišných výrobků z vlastní drobné pěstitelské a chovatelské činnosti fyzickými osobami není podle § 3 odstavec (3) tohoto zákona živností. Nevztahují se tedy na něj povinnosti stanovené tímto zákonem.

Ovšem pro přímý prodej zemědělských produktů (kromě masných, mléčných produktů a živých zvířat, u nichž je nutno přihlídnout ještě k Zákonu 286/2003 Sb. o veterinární péči) všeobecně platí stejné předpisy jako pro jakékoli jiné „uvádění potravin do oběhu“, tzn. především Zákon 110/1997 Sb. o potravinách a prováděcí vyhlášky Ministerstva zemědělství a zdravotnictví. Zejména se jedná o dodržení zdravotní nezávadnosti, jakostních požadavků, řádného označování, hygienických podmínek výroby, skladování a prodeje a některých dalších požadavků.

Dozorem nad prodejem potravin (lhostejno zda vyrobených průmyslově či doma) je pověřena Státní zemědělská a potravinářská inspekce (www.szpi.gov.cz), opět s výjimkou prodeje potravin živočišného původu (zde má působnost Státní veterinární správa ČR – www.svscr.cz).

Co jsou to biobedýnky a biokluby?

Jednoduše řečeno, jde o družstva spotřebitelů, kteří si společně objednávají biopotravinu od farmářů.

Koncept bioklubů prosazuje v České republice Hnutí DUHA, které je také pomáhá zakládat. Iniciativa přichází buď od spotřebitelů, nebo přímo od farmáře a nejdůležitějším krokem je dát obě strany dohromady. Pokud je zákazníků dost, aby se zemědělci vyplatilo k nim pravidelně jezdit, stačí už jen domluvit místo a pravidelný čas.

Prodej může mít různé formy: někde farmář přijíždí jednou týdně se vším, co má zrovna na skladě, a prodává jako v běžném obchodě. Jinde si členové družstva objednají předem a farmář naloží jen konkrétní objednané zboží. Stále více se prosazují takzvané bedýnky – do nich zemědělec naloží výběr z toho, co má právě k dispozici, a odběratel předem neví, co dostane. Předem je však stanovena přibližná hmotnost bedýnky a paušální cena.

Ze západní Evropy k nám také začíná pronikat myšlenka „komunitou podporovaného zemědělství“, tedy užšího partnerství producentů a spotřebitelů. Například ve Francii funguje několik stovek takových družstev, jejichž členové „svému“ farmáři předplácí produkci na celý rok, bez ohledu na to, jaká bude úroda.

Více o bedýnkách a aktuální seznam bedýnkových družstev v ČR najdete na stránkách www.bedynky.cz.

Je možné zajistit v zimě čerstvou zeleninu vypěstovanou na českých ekologických farmách?

V klimatických podmínkách České republiky samozřejmě není možné pěstovat zeleninu (jak v režimu konvenčního, tak ekologického zemědělství) v zimních měsících.

Nicméně období sklizně se u většiny druhů zeleniny pohybuje od dubna do října, někdy až do listopadu. To znamená, že až do listopadu je možné získat čerstvou zeleninu přímo z pole.

Zelenina se však také uskladňuje, navíc biozelenina má – díky nižšímu obsahu vody a vyššímu obsahu sušiny – často delší dobu skladovatelnosti. Díky skladování je možné i v průběhu zimy nakoupit na ekologických farmách stále poměrně čerstvou zeleninu, kterou nebylo nutno dovážet z „teplých krajín“. Celou řadu druhů zeleniny je možné skladovat až do února či března následujícího roku (mezi takovou zeleninu patří např. bílé zelí, kapusta, dýně) nebo dokonce po celý rok (např. cibule, mrkev, brambory, celer, červená řepa, pórek).

Českou skladovanou biozeleninu nabízí v zimě mnoho ekologických farmářů po celé ČR. Kontakty na ně naleznete na internetových stránkách www.biopotrebitel.cz, v sekci Chci koupit bio.

Víte, že: ve Velké Británii 39% ekologických hospodářů prodává své výpěstky přímo spotřebiteli? Oproti tomu se prodejem ze dvora živí jen 13% konvenčních farmářů.

CENA BIOPOTRAVIN

Proč jsou bioprodukty dražší než běžné potraviny?

Biopotraviny jsou dražší, protože mají vyšší náklady během celého produkčního procesu. Ekozemědělci mají většinou nižší výnosy, výrazně vyšší podíl ruční práce a vyšší náklady spojené s certifikací. V ekologickém zemědělství nelze nic nepřírodně urychlovat, takže rostliny a zvířata rostou déle, což se opět projeví ve vyšší ceně finálního produktu. Cena biopotraviny, která se nesmí chemicky konzervovat, má proto kratší záruční dobu a je u ní větší riziko ztrát, je samozřejmě vyšší než cena produktů s uměle prodlouženou trvanlivostí.

Obecně lze říci, že cena biopotraviny odráží reálnou cenu pravých přírodních potravin a ne cenu jejich chemických napodobenin. Někdy se srovnává nesrovnatelné – kvalitní, ale drahé biopotraviny s nekvalitním, levným jídlem, plným potravinářských aditiv. Pokud srovnáme českou biošunku s 80% svaloviny a levnou „šunku“ ze supermarketu, která obsahuje přes 50% vody, je jasné, která bude dražší. Jestliže ale na pomyslné váhy položíme vysoce kvalitní konvenční šunku, cena se téměř vyrovná.

Pokud bychom do ceny konvenčních potravin započítali všechny reálné náklady, které vytváří průmyslové zemědělství (například degradace a odnos půdy nebo znečištění vod), poměr by se vyrovnal. V současné době platíme tyto náklady skrytě, ze svých daní a poplatků, například za čištění pitné vody.

Tvorbu cen biopotraviny však určuje, stejně jako všude jinde, také konkurence na trhu. Stále stoupající poptávka je dosud vyšší než nabídka. Při současném boomu produkce lze ale očekávat, že některé biopotraviny půjdou s cenou dolů. Stále oblíbenější je také nákup „ze dvora“, tedy přímo od farmářů. Tím se z obchodního řetězce vyloučí jeden až dva články (velko- a maloobchodníci), zákazník zaplatí nižší cenu a farmář přitom za stejné zboží utrží víc.

Víte, že: malý farmář většinou nemá šanci prodávat svou produkci velkým obchodním řetězcům. Ty totiž požadují pravidelné dodávky velkých objemů zboží, navíc bez výkyvů. Řešením mohou být odbytová družstva – nebo přímý prodej „ze dvora“.

Existuje v České republice značení pro přírodní nebo biokosmetické produkty?

Na rozdíl od značení biopotravin, které podléhá legislativě Evropské unie, není zatím používání termínů „bio“ či „přírodní“ v kosmetickém průmyslu zákony nijak omezeno. Proto si v dosavadní praxi může každá země, asociace či dokonce jednotlivý výrobce definovat pojem „přírodní kosmetika“ dle vlastních kritérií.

V České republice nelze kosmetiku certifikovat jako bioprodukt, tudíž takový výrobek nemůže být označován logem, tzv. „biozbroou“. Podle zákona 242/2000 Sb. totiž lze jako bioprodukt označovat pouze produkty získané v ekologickém zemědělství a určené k výrobě biopotravin.

Vzhledem k tomuto legislativnímu vakuu však představitelé oborových a obchodních organizací iniciovali vznik několika standardů pro přírodní a kontrolovanou kosmetiku. Z nejvýznamnějších zahraničních standardů přírodní a biokosmetiky v Evropě je to německá BDIH (pozor – jako jediná povinně nedeklaruje podíl vstupních biosurovin ve výrobku), britská Soil Association Health and Beauty Care Standards, francouzská Ecocert Standards for Organic and Natural Cosmetics či italská Bio Eco Cosmesi, kterou vytvořila Italská asociace ekologického zemědělství AIAB.

Standardy pro přírodní a biokosmetiku připravila také česká kontrolní organizace KEZ. Zavádí tak na český trh značku CPK – Certifikovaná přírodní kosmetika. Standardy a formulář žádosti o certifikaci lze najít na internetových stránkách www.kez.cz.

Je možné v ČR sehnat biotextil?

Mezi objemově největší prodejce biotextilu patří velké společnosti jako např. Nike, Marks & Spencer či C&A. Nicméně u těchto obchodníků se o této skutečnosti spotřebitel dozví jen obtížně. Například, ačkoliv firma Nike nabízí již dnes českým spotřebitelům některé oděvy s biobavlnou v outdoorové sportovní řadě či kolekci pro ženy, od běžných prodavačů v obchodě se to nedozvíte. Ani v obchodech Marks & Spencer nemají zatím prodavači o biotextilu pro české zákazníky žádné detailnější informace. Oblečení s biobavlnou nabízí ve vybraných obchodech v České republice firma Timberland (oděvy jsou označeny visačkou „Organic Cotton“, skutečný podíl bio v zakoupeném oděvu však zákazník zjistí až na internetových stránkách společnosti – podíl se pohybuje od 5-100% dle typu oděvu). Mezi firmy s „proekologickou“ filozofií a nabídkou biooděvů patří značky Cottonfield a Jackpot. Oděvy s biobavlnou nabízí i firma C&A. U většiny těchto firem se jedná o oblečení ze směsných přízí, tzn. oděvy se vyrábějí z bavlny jak konvenční, tak ekologické, jejíž obsah bývá v řádu jednotek procent

Tak jako u biokosmetických výrobků jsou zatím doménou 100% biotextilu specializované obchody zdravé výživy a biopotravin, některé prodejny Fair Trade a internetové e-shopy. Výhodou kamenných obchodů je možnost oděv si omatlat, případně vyzkoušet, sortiment je však velmi často omezen na několik málo kusů. Internet sice nabízí mnohem širší spektrum zboží, nevýhodou ale zůstává orientace pouze podle obrázku a mnohdy nedostatečného slovního popisu bez informací o certifikaci nebo původu.

V biokvalitě lze u nás nejčastěji koupit bavlněné spodní prádlo, dětské (zejména kojenecké) oblečení a pleny, rozšiřuje se i nabídka ručníků, županů a vlněného zboží.

Mezi biotextilní značky nabízené na našem trhu patří například holandská Boweevil, rakouská Popolini, německé Disana a HirschNatur či americká bGreen. Pravděpodobně největší českou firmou, zabývající se vedle prodeje i vlastní výrobou dětského oblečení z biotextilu, je v současné době společnost Biobaby. Vedle množství internetových obchodů nabízejících dětské textilní bioplenty lze doporučit i několik internetových obchodů s komplexnější biotextilní nabídkou: biosfera.cz, biobaby.cz, bioobchod.cz.

V čem se biotextil liší od běžného?

Produkce textilních plodin je jedno ze zemědělských odvětví s největším podílem chemizace vůbec. Například, podíl bavlníkových plantáží na výměře zemědělské půdy v Indii činí 4-6 %, ale spotřebovává se na ně přes polovinu celkové spotřeby pesticidů v zemi. Mnoho z nich je v Evropě již dlouho zakázaných, některé dokonce ani nebyly nikdy povoleny – přitom indické továrny, které je vyrábějí, jsou často pobočky evropských společností. Tento způsob hospodaření dodává do tamních ekosystémů neustále další a další chemikálie, které prosakují do podzemních zdrojů pitné vody, znehodnocují půdu a skrze potravní řetězec se dostávají do těl živočichů a lidí, kde se kumulují a ovlivňují tak dlouhodobě jejich zdraví.

Konvenční textilní průmysl je významným spotřebitelem chemikálií. Zejména fáze barvení je z hlediska ekologické šetrnosti velmi diskutovaným tématem. V dnešní době, kdy je drtivá většina textilu vyráběna v zemích třetího světa, je navíc ekologická zátěž přesouvána do tamějších zemí, jejichž legislativa mnohdy stále ještě povoluje provoz, které by před evropskými normami často neobstály. Není proto výjimkou, že textilní továrny nejsou napojeny na čističku vody a odpadní vodu ze zpracování a barvení textilu vypouštějí přímo do přírody. Chemikálie, které jsou v těchto továrnách používány, jsou často z těch nejlevnějších, a proto také zdraví nejškodlivějších.

Biotextilní normy vyžadují snížení či přímo odstranění toxických a zdraví škodlivých chemikálií, což znamená zvýšení bezpečnosti práce pro lidi pracující v textilních továrnách.

Některé z biotextilních certifikací v sobě mají přímo zakotveny požadavky na důstojné a bezpečné pracovní podmínky (např. GOTS či bioRe), jako je zákaz dětské práce, svoboda vstoupit do odborů, omezená pracovní doba, příplatky za přesčasy atp. Mnohé z biotextilních výrobků navíc nesou certifikát Fair Trade, který se zaměřuje za zlepšení pracovních podmínek přímo. Při koupi takových výrobků proto máte zaručeno, že na druhé straně zeměkoule při výrobě vašeho trička nikdo netrpí.

Zdrojová literatura

Farnworth, C., Hutchings, J.: Organic Agriculture and Women 's Empowerment. IFOAM, Bonn 2009 (v angl.).

Hajšlová, J., Schulzová, V.: Porovnání produktu ekologického a konvenčního zemědělství. Ústav zemědělských a potravinářských informací, Praha 2006.

Kaspříková, L.: Chov hospodářských zvířat v ekologickém zemědělství. Informační list. Hnutí DUHA, Brno 2007.

Kolektiv autorů: 90 argumentů pro ekologické zemědělství. Bioinstitut, Olomouc 2007.

Kolektiv autorů: FiBL Dossier. Kvalita a bezpečnost biopotravin. Bioinstitut, Praha 2008.

Kolektiv autorů: Organic Farming and Climate Change, ITC, FiBL, Frick 2007 (v angl.).

Kolektiv autorů: Organic Works, Soil Association, Bristol 2008 (v angl.).

Kolektiv autorů: Ročenka ekologického zemědělství 2009. Ministerstvo zemědělství, Praha 2009.

Kolektiv autorů: Zpráva o stavu životního prostředí 2009. Ministerstvo životního prostředí, Praha 2010.

Kotecký, V., Kotásková, K.: Chemie v zemědělství. Informační list. Hnutí DUHA, Brno 2007.

Orsillo, N., Kotecký, V.: Co mají společného vlk hřivnatý, děti v brazilském slumu a kuře ze supermarketu? České velkochovy a expanze sóji v Latinské Americe. Hnutí DUHA, Brno 2009.

Šarapatka, B., Urban, J.: Ekologické zemědělství v praxi. PRO-BIO Šumperk, Šumperk 2006.

Webové zdroje

www.biodynamika.cz

www.biodynamic.org.uk

www.camphill.cz

www.wikipedia.org

www.pro-bio.cz

Zajímavé webové stránky

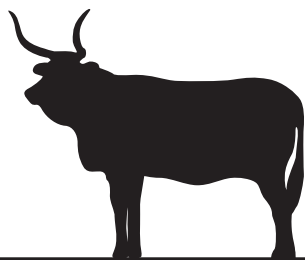
Kde získat další informace o biopotravinách:

- Biospotřebitel.cz – Informační server sdružení PRO-BIO LIGA o ekologickém zemědělství a biopotravinách. Nabízí aktuální informace ze světa ekologického zemědělství, on-line poradnu, recepty, slovník pojmů, seznam ekoznaček atd. Naleznete zde také adresář ekofarem a bioprodejen a loga biopotravin v EU i ve světě.
- Bio-info.cz – Portál zaměřený na marketing biopotravin. Nabízí aktuální informace ze světa biopotravin v tuzemsku i v zahraničí, poradnu, kalendář akcí, novinky na trhu či tržiště produktů.
- Ceskebiopotraviny.cz – O ekologickém zemědělství na stránkách Hnutí Duha. Stránky nabízejí adresář ekozemědělců, novinky na trhu, kampaně hnutí na podporu biopotravin apod.
- Eagri.cz/ekologicke-zemedelstvi – O ekologickém zemědělství na stránkách Ministerstva zemědělství. Aktuality ze světa EZ, seznamy podnikatelů v EZ, legislativa, dotace, publikace, loga a značení a mnoho dalšího.
- Envic.cz – Stránky sdružení Environmentálních informačních center nabízí širokou škálu informací o ochraně životního prostředí, udržitelném zemědělství a spotřebě.

- PRO-BIO.cz – Stránky Svazu ekologických zemědělců PRO-BIO. Nabízejí aktuální informace o ekologickém zemědělství, seznam akcí, tržiště biopotravin.
- Veronica.cz – Stránky Ekologického institutu Veronica, kde naleznete řadu zajímavostí o biopotravinách, udržitelné spotřebě, zelené domácnosti atd.

Další související témata:

- Fair Trade potraviny a produkty – stránky o spravedlivém obchodě s maloproducty ze zemí třetího světa.
  - Fairtrade.cz – Společnost pro Fair Trade informuje o spravedlivém obchodu s třetími zeměmi.
  - Svetvnakupnimkosiku.cz – kampaň na podporu Fair Trade produktů.
  - Ekumakad.cz – Ekumenická akademie – občanské sdružení informující o férové a udržitelné spotřebě potravin a dalších produktů.
- Geneticky modifikované organismy (GMO).
  - Základní informace naleznete na ekospotrebitel.cz, greenpeace.cz, enviweb.cz.
- Lokální nakupování.
  - Základní informace naleznete na bedynky.cz a nalok.cz.

Ekologické zemědělství a biopotraviny Otázky a odpovědi pro ekoporadny

Odpovědi byly zpracovány v průběhu let 2006–2010 v Informačním centru PRO-BIO LIGY za spolupráce s odborníky z PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců, Bioinstitutu, o. p. s. a EPOS Spolku poradců v ekologickém zemědělství, kterým tímto děkujeme za spolupráci.

Vydala: PRO-BIO LIGA ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, Praha 2010

Redakce: Jan Kotěra, Jan Valeška

Odborná konzultace: Dr. Ing. Josef Dlouhý, Prof.h.c.

Grafická úprava a tisk: Saatchi & Saatchi

Vytištěno na recyklovaném papíru.

Vydání publikace finančně podpořilo Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo zemědělství. Jejím textem nevyjadřuje stanovisko uvedených institucí.

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

BiOspotřebitel.cz

ISBN 978-80-904223-2-2

